

EVEN MEMOREREN : 600 JAAR GELEDEN STIERF LODEWIJK VAN MALE

Op 29 januari a.s. (sommigen zeggen 30 januari) zal het precies 600 jaar geleden zijn dat Lodewijk van Male, 25e Graaf van Vlaanderen, op 53-jarige leeftijd stierf in de Abdij van St-Bertin, nabij St-Omer. Hij was geboren in het Slot van Male in november 1330 als zoon van Lodewijk van Nevers.

Hij was 16 jaar toen zijn vader sneuvelde in de Slag van Crécy. Gent, Brugge en Ieper, die hem een bondgenootschap willen doen aangaan met Edward III, hielden hem "en prison courtoise" in het Posteernehof. Alhoewel nog jong, ontbreekt het hem niet aan koelbloedigheid. Hij speelt het spelletje mee, laat zich verloven met Isabella, de dochter van Edward III, maar een weinig later, op 28 Maart 1347, profiteert hij van een valkenjacht om het hazenpad te kiezen, richting Brabant.

Hij laat zijn Engelse Isabella voor wat ze waard is en trouwt met de mooie Margareta, de 2e dochter van de Hertog van Brabant. ?!

In 1348 komt hij terug naar zijn graafschap en belegert Gent (dat toen in de handen was van de "weverie") met de hulp van zijn schoonvader.

In 1349 bekomt hij de algemene onderwerping. Niet dom, laat hij de Stad haar privileges, maar de wevers worden zo streng behandeld dat velen verkiezen uit te wijken naar Engeland.

Deze behendige politicus hield veel van luxe. De uitgaven van zijn Hof vergden dan ook steeds nieuwe fiscale maatregelen en zo iets werd ook toen niet sterk gewaardeerd door dezen die er moesten voor opdraaien. Hij zou 38 jaar regeren.

Hij werd met veel praal begraven te Rijsel.

Zijn enige dochter Margareta van Male was getrouwd met Filips de Stoute die hem zou opvolgen.

H.C.

VRAAG EN ANTWOORD

Antwoord op de vraag van de Heer R. Brullez over Zot Sofietje en andere Gentse typen. (Gh. T. 1983 - Nr. 4 - p. 234)

De Heer Léopold Eliat schrijft ons het volgende :

“Deze brave vrouw woonde in de onmiddellijke omgeving van het Casinoplein, maar ik weet niet precies in welke straat. Zij was onbetaalbaar en men herkende haar altijd omdat zij een “caban à carreaux” droeg, een grote paraplu en dikwijls een hoed die soms versierd was met guirlandes van rose en rode bloemen.

Wij die “goed opgevoed” waren, zegden haar vriendelijk goeden dag, maar de “straatjongens” uit de omgeving (Brandstraatje, Schouwvagerstraatje, Theresianenstraatje, etc.) liepen spottend achter haar om haar kwaad te maken. Men zag dan het arm Sofietje achter hen lopen met opgeheven paraplu om hen te slaan, iets wat haar natuurlijk nooit lukte.

Ik heb Sofietje gekend vanaf mijn prille jeugd, mijn vrouw heeft ze gekend na ons huwelijk en zolang dat mijn moeder op het Casinoplein woonde. Naar men beweerde betrof het een meisje van goede familie die verstoten werd door de haren vanwege haar originaliteit. Men heeft ze nooit in een psychiatrisch gesticht willen steken; want zij deed niemand kwaad. Zij was eerder origineel, arm en slecht aangekleed.

Ik denk dat haar dood moet teruggaan tot de jaren 1935-1940. Aangezien ik zelf geboren ben in 1905, getrouwd in 1929, heb ik den indruk dat Sofietje 20-25 jaar ouder moest zijn dan ik. De dag dat mijn moeder zich teruggetrokken heeft in het klooster, had ik geen reden meer om naar het Casinoplein te gaan en heb ik bijgevolg geen nieuws meer gehad over Zot Sofietje.

Misschien kan de Heer Brullez inlichtingen nemen op het Politiecommissariaat van de 2e Wijk, op de Coupure Rechts tegen de Rozemarijnbrug. Onder uw lezers die gewoond hebben in het kwartier van het Casinoplein, moeten er zeker zijn die Sofietje gekend hebben en die meer details

over haar zullen kennen.”

De Heer Richard Damours heeft ons een zéér uitgebreid antwoord laten worden over Blind Loewietje, Vieze Kreweye en Zot Sofietje. Hij heeft zich de moeite getroost (onze oprechte dank Mijnheer Damours) om 3 hoofdstukken te copiëren uit het boek van Emiel Andelhof “Galerij van Gentsche Typen” dat in 1942 uitgegeven werd door de “Bond der Oostvlaamsche Folkloristen”. Aangezien dit boek maar een oplage had van 500 exemplaren zullen de meesten van onze lezers het niet bezitten. Een rede te meer dus om hier de integrale tekst te publiceren ons toegezonden door de Heer Damours.

BLIND LOEWIETJE

Wij hebben Blind Loewietje maar zeer oppervlakkig gekend, doch genoeg om hem hier eene plaats te geven.

Het was in 1900. Hij slenterde altijd tastend met zijn hand langs den gevel der huizen, of met zijn stok langs het voetpad. om zonder struikelen vooruit te kunnen gaan; soms was hij vergezeld van een hond.

Hij leurde met fosfoorkens : “Nen happe (halve kluit) voor een doosken, alle fosfoorkens vier !” zoo sprak hij gebrekkig, zegt folklorist Lodewijk Lievevrouw.

Hij was geen onbekende van de schooljeugd aan wie hij vooral zijn populariteit te danken had.

Pas op, laat plaats, Blind Loewietje is dààr.

En de blinde man ging voorbij, en mompelde onverstaanbare, wellicht dankbare woorden.

Hij bezat in het hoofd een aantal adressen van liefdadige personen die hem genegen waren; en op gestelden dag en uur, bood hij zich bij hen aan.

Onder deze liefdadige menschen waren er groothandelaars, die den eersten dag der week, aalmoezen in reeks uitdeelden. Zoo herinneren wij ons het schouwspel meer dan eens bijgewoond te hebben in de Donkersteeg, alwaar tal van bedelaars en bedelaressen op het voetpad op rij stonden om 's ochtends vroeg het openen van een gewichtig handelshuis af te wachten, en dààr dan een aalmoes te ontvangen. De deur werd geopend, de eigenaar kwam op den dorpel staan voorzien van een handvol koperen centen, waarvan hij er twee of drie in de hand van iederen dompelaar stak, die om de beurt, groetend bedankte.

De bedelaars vervolgden hun weg, en “Blind Loewietje” was telkens bij dit aantal. Zij begaven zich van hier naar de Lange Munt, alwaar bij een anderen handelaar hetzelfde schouwspel herbegon, en van dààr naar de Hoogpoort om verder, elk van zijn kant, zijn weg voort te zetten.

Blind Loewietje stapte telkens flink door.

Hij was wellicht een beroepsbedelaar, zijne oogkwaal was hem een verontschuldiging om de hand uit te steken.

Blind Lowietje had verschillende vaste standplaatsen op bepaalde dagen der week. Zoo, bij voorbeeld, kondt ge hem geregeld vinden aan het Burgerlijk Hospitaal van de Bijloke op de uren van bezoek aan de patienten. Wij durven stellig beweren dat "Blind Lowietje" zeker en vast geen heilige was, al stond hij ook soms aan de bidkapellen Onze-Vaders te prevelen. Bovendien was hij niet zoo blind als hij veinsde te zijn.

Nijdige collega's, concurrenten, dierven beweren dat hij zag, en dus wel wist wàr hij stapte. De bewering van die afgunstige welweters en "onbeschotteriken" was voldoende, opdat hij ze met zijn wandelstok bedreigde, "zoo hij hen maar kon bereiken !"

Wat ? Hij zou zien ! En waartoe zou dan zijn hond dienen, die hem nu en dan vergezelde ? En zijn wandelstok die de voetpaden betastte ? Grammoedigheid baarde wrok, maar ... de H. Livinus waakte.

VIEZE KREWEYE

Ongeveer twintig jaren geleden woonde "Vieze Kreweye" in de St.-Pietersnieuwstraat en hield dàr het koffiehuis open, dat "Méphisto" geheeten werd, en sedert 1918 "OLD TOM" is geworden.

De portaaldeur van deze herberg is echter nog steeds voorzien van de ruit, waarin een "Méphisto" prijkt, en die niemand anders verbeeldt dan Vieze Kreweye zelf, van zijn waren naam Ernest Verschaffel, goochelaar en gezezen behangersgast.

Wij leerden hem kennen, toen hij omtrent de dertig was en eene betrekking had als gast in één der voornaamste ameublement-firma's te Gent. Wij oefenden toen ter tijd hetzelfde ambacht uit als Verschaffel; en hebben wij, weliswaar, nooit persoonlijk in zijn gezelschap gearbeid, belet dit toch niet dat wij, zooals menig ander collega, de "Vieze Kreweye" in zijn handel en wandel hebben gevolgd.

Zoo vernamen wij dat hij dien bijnaam van "Vieze Kreweye" had gekregen, omdat hij elken arbeid, die hem door zijn werkgever werd bevolen, en die door hem tegen zijn zin moest uitgevoerd worden, een "vieze kreweye" noemde.

Later noemde men hem zelfs liefst maar kortweg "de Vieze".

Wanneer hij in het werkhuis aan den arbeid was, dan kon hij, in 't geniep, zijne makers verlustigen met zijne geestige goochelstreken met hamer, nijptang, schaar, rollen papier, wjmstokken, of een andere maal met naald, bobijntje en vingerhoed.

Alles was hem daarbij dienstig.

In plaats van zich in het behangersbedrijf ernstig te beijveren, gaf hij den

voorkeur aan het goochelen met al wat hem onder handen viel; stoel, tafel, ladder waren hem zelfs niet te zwaar.

Zijne moeder heeft zich meer dan eens over hem moeten beklagen, daar zijne liefhebberij haar menig gebroken pot en bord heeft gekost. Dit bellette niet dat "de Vieze" meer en meer lust gevoelde om dit vak aan te leeren, en dat hij, na een langen en moedigen strijd, zich een weg heeft weten te banen door het leven, door met deze bijzondere manier van arbeiden het dagelijksch brood te verdienen. Trouwens, hij vertelde het al lachende zelf, alleen voor het goochelen te zijn in de wieg gelegd : want toen kon hij reeds met het klein vingertje zijne zuigflesch in evenwicht houden !!! Zoo beweerde hij ten minste.

Maar hij deed tijdens het aanleeren van het behangersbedrijf beter dan dat. Toen de mode nog bestond den plankenvloer der kamers bij welstellende burgers voluit te beleggen met tapijt, dan gebeurde "het aanpassen" meest ter plaatse zelf.

De regels van de kunst geboden ten eerste, dat niets van den plankenvloer mocht gezien zijn; ten tweede, dat geen nagel - beter gekend onder den naam van "rondenkop" - mocht gebruikt worden, en ten derde en vooral dat de naden van het tapijt (want toen werden de kamertapijten "bij benden" aaneengenaaid) recht aangespannen moesten liggen.

Het spreekt van zelf, dat een ervaren ambachtsman zulk werk wel tot een goed einde kon brengen, doch alleen door den "aanspanner" te gebruiken, die hem onontbeerlijk was om den naad kloek en recht uit te spannen.

Eens dat onze "Vieze" aan dergelijken arbeid zijn meestergast aan 'thelpen was, kreeg hij het in den kop, terwijl hij een oogenblik onledig was, daar opnieuw eene van zijn evenwichtskunsten uit te halen. Hij stelde zich op de handen met de voeten in de lucht ! Maar, zooals altijd, het toeval wilde nu weer dat de heer des huizes op het gepast ppsychologisch oogenblik de kamer intrad, en de "Vieze" in deze zonderlinge houding aantrof.

Hij ondervroeg den jongen poetsenmaker over deze wonderbare manier van "werken", die beter in een Variétéschouwburg paste dan hier bij het aanpassen van een nieuw tapijt.

Maar de "Vieze" was niet het minst verlegen met zijn antwoord, en op zijn tong niet gevallen. Hij wist blijkbaar den heer netjes aan het verstand te brengen dat het maar in deze houding was dat hij zich het best kon rekenschap geven van het recht liggen der aangesproken naden !

Eene groote verrassing stond hem te wachten.

Toen het werk af was mocht de "Vieze" zich in het ontvangen van eene goede fooi verheugen : een zilveren vijffrankstuk ! Dat was toen heel wat.

Deze milde gift was hem een spoorslag voor zijn verder durven. En hij

goochelde maar steeds voort.

Jules Seys, behanger, voorzitter van de "Rarekiek en Co" was hem niet onbekend. Door dezès bemiddeling kwam hij in gezegde maatschappij "voor vriendschap en leute" zijne eerste vertooning houden als "goochelaar-voor-het-publiek". Dit eerste optreden bracht hem tot zijn ware roeping.

Wij hebben hem aan het werk gezien : hij was een uitstekend goochelaar geworden. Opgemerkt door den Cirkuseigenaar Schuhmann, die hem eene betrekking aanbood voor eene rondreis door Holland, aanvaardde hij dezès voorstel, en werd bij den troep ingelijfd.

Opeens kwam hij hier terug ter gelegenheid van een Gentsche Foor. De aanplakbrieven van den Cirkus kondigden zijn nummer aan onder de vermelding "Ernesto Méphisto, jongleur-équilibriste di primo cartello". Dit nieuws liep als een vuurtje bij zijn vrienden en kennissen rond, zoodat de meesten den "Vieze" in de arena aan het werk wilden zien, en hem daar gingen toejuichen.

Eenige onder hen konden niet nalaten hun stadsgenoot - vermomd in Méphisto - eene poets te bakken.

Op een avond-vertoning nu, dat allen gezeten waren op de galerij van den Cirkus, besloten zij, na ieder gedeelte der goocheltoeren, den artist uitvolle borst : "Vieze !" toe te roepen.

De Méphisto, als om een echo aan dien roep te geven, antwoordde - bijna ongemerkt door het publiek - maar toch zeer gevat, met het woord "kreweye" en ... zette verder, ongestoord, zijne werkzaamheden voort. Bij het eindigen werd hij met een daverend handgeklap - en in 't bijzonder door gezegde aanwezigen der galerij - luidruchtig toegejuicht en werd hem nog eens "Vieze !" toegeroepen; waarop hij andermaal met een "kreweye" antwoordde.

Hij stond destijds bekend als een zuinig man.

In de steden welke hij doortrok, huurde hij een ledige kamer, en zorgde er zelf voor zijn onderhoud.

Steeds volgden hem twee groote koffers waar een plooibaar klein mobilaire in gepakt stak : tafel, stoel, sargiën enz.

Ieder koffer kon hij openleggen, derwijze dat de wanden hem tot bed dienden; een dunne matras was er aan vastgemaakt.

Hij bereidde zelf zijn maaltijden, en was hiertoe van een petroolvuur en van wat klein keukengerei voorzien.

Dit geleek van dichtbij wel op een echt bohemersleven, dat opgehouden heeft, meenen wij, bij zijn huwelijk te Stockholm, met eene Zweedsche, die hem vijf kinderen schonk.

Tijdens zijne loopbaan speelde hij voor Keizer Frederik te Potsdam, voor de Groot-Hertogin van Mecklenburg-Schwerin, voor den Koning en den

Prins van Zweden, den Koning van Denemarken, den Koning van Portugal; maar hij heeft, zoo lezen wij in eene krant, nog veel meer voor "den Koning van Pruisen gespeeld", als hij optrad voor liefdadigheidswerken. Niettegenstaande de "Vieze" meer dan eens de reis rond de wereld maakte, kwam hij naar Gent, zijne geboortestad terug om er als koffiehuishouder zijne laatste jaren te slijten.

Het ambacht van goochelaar had hij in eer gehouden.

De laatste maal dat wij hem zagen optreden, was het tijdens eene vertooning in den "Nieuwe Cirkus" te Gent, en wel na den oorlog 1914-1918. Hier vergenoegde hij zich, voor het voetlicht, zijn zoon Henri - op het programma vermeld onder den naam van Alexandro - in het goochelen bij te staan. En dat hij eere heeft behaald van zijn leerling, kunnen wij den lezer gerust verzekeren : zelden woonden wij een zoo groot verdiend succes bij; aan het daverend handgeklap scheen geen einde te komen.

Maar hiermee was zijn naam nog niet vergeten; zijn tweeden zoon, Firmin, zagen wij aan 't werk in de Music Hall : Ancienne Belgique, te Gent in 1939 als africhter van leeuwen en zehonden onder den deknaam Palermo. Verscheidene anecdoten maken over de Vieze Krewewe nog steeds de ronde, wij halen er hier een tweetal van aan.

Hij was een overbeterlijke leugenaar; zoo één van wie men zeggen kan : hij gelooft zijn eigen leugens.

Hij was tevens een hartstochtelijk lijnvisscher en kon zich gerust aan dit tijdverdrijf wijden nu hij, als koffiehuishouder, ook in de rustjaren gekomen was. Aan zijne gewone verbruikers kon hij eene mop vertellen op eene zoo ernstige wijze, zonder het minste spoor van glimlach op het aangezicht, dat men zijne vertelling of bewering voor waarheid zou gehouden hebben.

Eens verhaalde ten koffiehuisse "Méphisto", een lijnvisscher aan een maker, dat hij op zekeren dag een "krommen" visch had gevangen. En de "Vieze", die dit hoorde kwam zich in het gesprek mengen.

- Een krommen visch ? vroeg de "Vieze". Wat is daar raars aan ! "Ik" heb eens eene andere vangst gedaan. Eens haalde ik een kabeljauw uit de Leie !

- Een kabeljauw ? vroegen de verbruikers.

- Twintig jaren geleden ving ik denzelfden toen hij nog een zeer klein vischje was; 'k bezag het, en wierp het opnieuw in de Leie.

- ???

- En nu niet lang geleden ving ik hem weer, hij was een ferme kabeljauw geworden !

- En hoe wist gij "Vieze" dat die kabeljauw dat vischje was ?

- Waaraan hebt gij hem herkend ?

- Aan zijn glazen oog !

En nu eene andere.

Rond hetzelfde tijdstip pochte een der verbruikers alweer in het koffiehuis "Méphisto" dat één zijner familieleden den aankoop had gedaan van een ultra-moderne auto, waaraan keuken en slaapkamer gevoegd waren. - O ! zei de "Vieze" op ernstigen toon, 't is wel te zien dat gij naar de laatste tentoonstelling van auto's in de Beurs, op den Kouter te Gent niet zijt geweest, dààr kon men een auto bewonderen met een park eraan gevoegd om in de wandelen, en een zwemkom om in de duikelen ! Hij kon met woorden goochelen zooals met voorwerpen, en was aldus een geestige kerel.

Zijn zwetsen en snoeven trok de aandacht van Jules Antheunis, auteur van "Zijde nie wel dan ?", lokaal revuespel in den Gentschen Cirkus voor het voetlicht gebracht in April 1909.

In zijne hoedanigheid van beheerder en vertolker besloot hij "Vieze Kreweye" te vertolken en te verbeelden als lijnvisscher.

Hij flanste een lied aaneen en galmde dit uit in dezer voege :

VISSEN ES EN VIEZE KREWEYE !

Aas ge wilt lukken in het visschen mee de lijne
Es 't nie genoeg van te zeggen, "'k ben ne fijne',
Neen, neen, geloof mij vrij,
Daar zijn veel trukken bij.
De visscherij dat es en g'heel vieze kreweye !
G'heel zekers dà ge nie moet visschen mee waschkoorden
Of mee gerief, waar dà g'iemand keunt mee vermoorden.
Neen, 't moe in order zijn;
Een vlotse van satijn.
Daarbij ge moet i aas wiken in azijn !

Refrein

In 't visschen staa 'k mijn stik,
Dà zeggen kik (bis)
Maar zie, 'k hè ook in d'Universiteit
Daarveure mijn examen afgeleid !
Den visch uit Scheld' of gracht
Hè 'k in mijn macht (bis)
Daarom mà 'k zeggen altijd vrank en vrij,
Niemand (bis) kan visschen tegen mij !

Zie, par exempel, om 'nen bliek te keune vangen,
Doe d'eerst è lijne goed in de siroope hangen;
Nen snoeck, dat es bepaald,

Die wordt maar boveg'haald
 Den dag, wanneer dat hij zijn huishuur heeft betaald.
 En àas ge jacht maakt op ne schoone lekkren brassem,
 Den diene moet ge zien te pakken bij den ossem.
 't Best es den Donderdag
 Tons es 't zonder beslag
 Omdat op dienen dag hij toch nie uitgaan mag !
 Den best geschikten tijd om Palink op te trekken,
 Die es wanneer hij loopt mee eenen stijve nekke,
 Ook krijg'd' hem lichte meè
 Aàs hij een valling hée
 En dat hij naar den apotheker is op reè.
 Maar zie en tijnke es g'heel moeilijk t'attrappeeren,
 Die soort van visch die moet d'erst goed magnetiseeren,
 Tons gaan zij op den drol
 En loopen zij op hol
 Op die manier hedde rap nen netzak vol !

De "Vieze Kreweye" goochelt niet meer, noch met het glanzend materiaal aan zijn zoon nagelaten, noch met zijne geestige moppen aan zijne koffiehuisbezoekers verteld.

Sinds 27 Oogst 1934 is hij ad patres.

ZOT SOFIETJE

Het is ongeveer vijf en dertig jaren geleden dat zij op het "eiland" Akkergem, te Gent, bij de "Koolkappers" werd ingelijfd.

De inwoners van Akkergem worden immers, zooals men weet, "Koolkappers" genoemd. 't Is daar dan ook dat wij "Zot Sofietje" leerden kennen. Zij moet dan zoowat ongeveer veertig jaar oud geweest zijn.

Sofietje was niet groot. Ze had een nogal vriendelijk en niet onaardig aanzichtje. In haar vinnige, zwarte oogjes lag er een scherpe blik, die wel een zekere dosis sluwheid verried. Haar vlugge tred, met korte pasjes, deed haar door de voorbijgangers onvermijdelijk opmerken.

Het was een typisch straatfiguurtje, door Jan en alleman gekend.

Sofietje was altijd op dezelfde manier gekleed. Ze droeg een langen, bijna slependen rok, die met een mantel uit Schotsche stof façon tailleur een "complet" moest vormen. Op het hoofd had zij een of ander raar hoedje van steeds meer dan overjaarsch model, en dat was altijd met een takje bloemen versierd. Om de hedendaagsche kleederdrachten schein ze zich echter weinig te bekommeren, en wij denken dat ze het verschil tusschen de vier jaargetijden niet heel en al kende. Zooals men te Gent zegt : "Ze was altijd gelijk Madam Verbeke, 's Zondags gelijk in de weke".

Gelegenheid om haar tegen te komen was er te over. Ze drentelde veel op straat rond. Maar als men ze zoo zag afkomen, kon men bij een eerste ontmoeting ze niet dadelijk in een of andere categorie thuis wijzen. Was het een handelaarster, een huishoudster of een bediende ? Ze was een soort apart, dat zag men wel. Doch weinig Gentenaars wisten dat Sofietje eigenlijk een rentenierster was, dat ze leefde van een soort pensioen. Ze stond, naar het schijnt, onder voogdij. Er was voor haar door iemand gezorgd, zoodat ze zonder kommer, een regelmatig, stil leventje kon slijten. Het was eigenlijk een "sloorke", dat bij vreemde lieden inwoonde.

Sofietje had een zonderlinge kinderachtige manier van doen. Dat had de ondankbare, spotzieke Gentsche schooljeugd al gauw opgemerkt, en ze vond er een schelmsch genoeg in haar na te bootsen, en ze te plagen, haar te omringen, en luidruchtig langen tijd te volgen. Het is van de schooljeugd dat ze de naam van "Zot Sofietje" heeft gekregen.

Hoe dikwijls, rond den tijd van het uitgaan der scholen, kon men niet zien dat bengels haar aanspraken met een vertrouwelijk-ondeugend : "Bonjour, Sophie !" en met haar dan een praatje sloegen, totdat, ten slotte, de plagerij haar te hard werd en ze grammoedig de bende, die haar omstuwde, met haar paraplu bedreigde. Dan stoven die kwajongens uiteen als een vlucht musschen, en riepen haar van verre nog eens na ! Dan kon Sofietje zeer kwaad kijken, en grommend, tegen de omstanders zeggen "dat het een schande was".

Wanneer ze in de middenstad langs het voetpad stapte, bleef Sofietje dikwerf aan de groote uitstalramen staan en stond ze zich daar op straat parmantig in de ruiten te spiegelen. Zeker is 't dat Sofie fier, en zelfs wat hoovaardig was. Ze zag gaarne schoone kleederen. Het gebeurde soms wel, als ze een mooi toiletje zag, dat ze voor de jonge dame staan bleef. En... "O, que vous êtes belle" zei dan bewonderend en misschien wel afgunstig de arme sukkel.

Bij guur winterweer was Sofietje als overladen met bont en pels. Ze droeg dan altijd een overgrooten mof, waar ze haar handen in stak. Haar moffel wist ze meestal ook met een fleuretje te garnieren.

Ook een regenscherm, die zoo oud leek als zij zelf, hoorde vast bij haar toilet. Niet alleen als 't regende, ook bij zonnige zomerdagen liep ze met dien paraplu rond; dan droeg ze hem profijtig in haar armen als een pasgeboren kind, maar als 't nood deed, wist ze hem tegen de spotters als een wapen te gebruiken. Spot voelde ze altijd scherp aan.

"Zot Sofietje" was veel in de groote warenhuizen, in den "Bazar" en in den "Innovation", te zien. Daar had zij de zonderlinge gewoonte zich bij de verkoopsters aan te bieden als tusschenpersoon van een of ander weldadigheidsorganisme en ze bedelde er, in een typisch Vlaamsch taaltje doorspekt met Fransche woorden, om ledige doosjes.

Men gaf ze haar bereidwillig. Tot op zekere dag, ik weet niet om welke reden, er een verbod moet zijn gekomen, want ze kreeg er geen meer. Anders, een doosken, en een blommeken, en Sofietje was het gelukkigste mensch van de wereld.

Want Sofietje zag ook gaarne bloemen, zoowel levende als gemaakte. Bij zomerweer kon men haar 's Zondags ontmoeten met seizoenbloemen op 't kleed vastgespeld. Die kreeg ze dan bij de bloemenverkoopsters op den Kouter. Nu was het een takje jasmijnen, dan weer een hortensia of een fuchsia ! Zeker is 't dat zij een zonnebloem zou opgespeld hebben, had zij er eene kunnen bemachtigen, of had een of andere spuiters haar ze in de hand gestopt.

Bij uitzonderlijke omstandigheden was haar bloemenopsmuk navenant. Toen de wereltentoonstelling van Gent, den 26 April 1913, samen met de Floraliën haar deuren opende, had Sofietje de plechtigheid aangevoeld en liep ze rond, hare borst op overdrevene wijze met bloemen allerhande opgesierd.

Bij den laatsten prijskamp nog van bloemenkweekers van 18 Juli 1937 op den Kouter gehouden, met den eersten Zondag van de Gentsche Kermis, wandelde ze er preutsch rond met een overgrooten opgespelden Dahlia-cactus.

Zij was ook zeer koningsgezind.

Ter gelegenheid van de honderdste verjaring van de Belgische Onafhankelijkheid, drentelde ze fier rond in de Kuip van Gent, op zoo'n zonderlinge wijze uitgedost dat zij de aandacht van al de wandelaars op zich trok. Op hare borst had zij "en cocarde" het portret van de Koninklijke familie gespeld, en daarbij een overgrooten strik in de Belgische kleuren. Ook haren hoed had ze met een groot driekleurig lint versierd. Iedereen keek er naar, en moest lachen.

Eens beweerde ze zelfs dat ze op het punt was geweest vermoord te worden, omdat zij Koning Albert bij haar onderdak had gegeven.

Zij vertelde ook dikwijls dat men haar had willen bestelen.

Eenige jaren geleden was zij onverdraaglijk en onuitstaanbaar geworden. Dan werd zij als kostgangster in 't Hof van Sint Antoon, het oud-vrouwshuis, opgenomen.

En nu is ze sinds drie jaren bij den Heer.

Vraag van de Heer Ch. Stocké over de Botermanstraat (Gh.T. 1983 - Nr. 4 - p. 234.

De Heer David Maes schrijft ons : "Het antwoord is terug te vinden in het werk van Victor Fris, meer bepaald in "De historische persoonsnamen der straten van Gent".

Tussen haakjes, dit werk is voorhanden in de bibliotheek van het Docu-

mentatiecentrum voor Streekgeschiedenis.

We citeren uit het voornoemd boek : “*BOTERMANSTRAAT*, van de Burgstraat tot de Meersteeg (nu Bonifantenstraat)

Deze straat draagt de naam van een Gentse Middeleeuwse familie, de Boterman's die in 1363 een schepen der Keure aan de Gentse magistraat leverde. De meest bekende der Boterman's is Jan Boterman. In april 1452 werd hij gelast, gedurende de opstand van Gent tegen Philips de Goede, met de verdediging van de brug van Spiere op de Schelde (ten noorden van Doornik). Op 21 april 1452 werden de rebellige Gentenaars alhier aangevallen door de graaf d'Etampes, neef van Philips van Bourgondië, met een geweldige ridderschaar. De Gentenaars, veel te weinig in getal, moesten met hun hoofdman Jan Boterman de wijk nemen. Daardoor had d'Etampes nu de weg der Scheldevallei vrij en open, en kon hij drie dagen nadien het beleg van Oudenaarde door de Gentse Hoofdmannen doen heffen.

Na de nederlaag voor Oudenaarde werden de drie Hoofdmannen hiervoor verantwoordelijk gesteld en onthoofd. Ook Jan Boterman werd tot onthoofding veroordeeld. Doch hij verwierf genade te gedenken van zijn broeder die in de strijd met de wapens in de hand omgekomen was. Later werd Jan Boterman een der leiders der verwoede bende die zich de “*Gezellen van de Groene Tente*” (omdat zij altijd onder de blote hemel sliepen) noemden; hij wou wraak nemen over een andere broer die, na een losgeld aan de Bourgondische soldaten betaald te hebben, toch ter dood werd gebracht. Wij vinden hem na 1453 niet terug. Wellicht kwam hij om in de verschrikkelijke slachting, die Jan de Croy met de bezetting van Aat, in het bos van Opbrakel; bij verrassing onder de Groententers, door bastaard Blanstrein aangevoerd, aanrichtte. Wat er ook van zij, een Jan Boterman bezat in 1482 een huis met twee kaatsspelen of rolbanen in de Meersteeg.

Eerst in 1521 is er spraak, in de stedelijke oorkonden, van het Botermanstraatje; het werd in betrekking gesteld met de Burgstraat en verbreed in 1546.”

Tot slot een bedenking van mijnen 'twege. Hogervernoemd werk van Fris is nu nog een goede bron om na te gaan van waar de persoonsnamen van de straten van Gent afkomstig zijn. Het is echter dringend aan een bijwerking toe, vooral daar er nog onlangs een aanpassing gebeurde van straatnamen. Tal van nieuwe benamingen werden ingevoerd. Hier is dus nog een taak weggelegd voor een heemkundige om deze leemte op te vullen.

Ook de Heer Pierre Decaluwe refereert aan het werk van Fris en stuurde ons een fotokopie van het bewust artikel.

Antwoord op de vraag van de Heer J. Thiron-Selis. (Gh. T. 1983 - N° 4 p. 234) In verband met de paal op het Veerleplein verwijst de Dienst Monumentenzorg en Stadsarcheologie ons naar het boek 'Standbeelden van Gent' door Karel Haerens en "In het Openluchtmuseum te Gent, de Arteveldestad" door Suzanne Janssens.

Met de toestemming van de auteurs (waarvoor onze beste dank) publiceren wij hier in extenso wat zij te vertellen hebben over deze intrigerende paal.

Karel Haerens schrijft onder de titel "Zuil Sire van Maldegem" het volgende :

In het midden van de Sint-Veerleplaats zit op een granieten zuil van ongeveer 3 m een vervaarlijk grijnzend leeuwte. Zijn voorpoten omklemmen een banier met het wapen van Vlaanderen.

De Gentenaars noemen dit monument het Leeuwke.

Geplaatst in het begin van augustus 1926 werd dit Leeuwke het plezierigste monument van de stad. Alle volksmensen kwamen er naar kijken, lachten, vertelden er grappen over en in de Minardschouwburg zong Henri Van Daele oyer "dat leeuwke op zijne pot".

De juiste naam van dat monument zullen maar weinigen kennen, nl. de zuil van Sire van Maldegem.

De Groentemarkt was in de Middeleeuwen de straf- of executieplaats.

Aan 't Galgenhuizeke kan men nu nog in de muren de ijzeren overblijfselen van de schandpaal bemerken.

Deze strafplaats werd symbolisch afgebakend door vier zuilen, een op iedere hoek. Iedere zuil was bekroond met een zittende leeuw, die een banier met het wapen van Bourgondië, Vlaanderen, Gent of Oostenrijk hield.

De gestrafte boosdoeners, opgesloten in 't Gravensteen, werden naar deze strafplaats geleid en er tentoongesteld of gezeseld. Zo werden ze soms door de beulsknechten van de ene paal naar de andere geleid, het hele plein rond, terwijl de beul hen kastijdde.

Deze afbakeningspalen stonden daar tot in 1782.

Waarschijnlijk waren ze toen bouwvallig en werden ze daarom verwijderd.

In 1913 bouwde men nu in de Wereldtentoonstelling "Oud Vlaanderen", een schilderachtige reconstructie van een Middeleeuwse stad. Er was een markt met huizen bekroond met trapgeveltjes, een belfort en een haven.

Ook een van die afbakeningszuilen, zinnebeelden van de rechterlijke macht, werd er geplaatst. Oscar Sinia, een Gents beeldhouwer die o.a. de vele decoratieve beeldhouwwerken van de Post op de Koornmarkt beitelde en de beelden van de koninklijke grafkapel te Oostende, maakte die zuil aan de hand van oude gravures.

Bij het slopen van "Oud Vlaanderen" wist "Les amis du Vieux Gand",

een vereniging die het behoud van schilderachtige, historische zaken beoogde, deze zuil te bewaren. Ze restaureerde die en richtte die op midden het Sint-Veerleplein, eveneens een oude strafplaats. Op de Groentemarkt, waar hij historisch thuis hoorde, was er met de monumentale pomp en de vele bomen geen geschikte plaats meer. De zuil kwam "ter herinnering aan de beheerders Coppieters, Jos Casiers en M. de Smet de Naeyer van de Wereldtentoonstelling van 1913".

Over de herkomst van de naam Zuil van Sire van Maldegem zijn de geschiedkundigen het niet eens.

Deze vier afbakeningszuilen werden in 1484 geplaatst door de gemeente. In de stadsrekeningen vinden we daarvan de kosten terug alsook de namen van de kunstenaars, die eraan werkten.

Omstreeks diezelfde tijd werd een edelman, Philip van Maldegem, veroordeeld voor bigamie. Hij was te Gent gehuwd met Joanna de Wavrin maar verliet zijn vrouw om te Dendermonde te huwen met zijn minnares Clementina de Clerc. De familie van zijn vrouw diende een klacht in en Philip werd veroordeeld en in de ban geslagen. Hij vluchtte naar Brugge waar hij in 1483 stierf. Het is nu meer dan waarschijnlijk, dat deze sire van Maldegem tot een zo grote boete werd veroordeeld. dat de stad Gent met deze boete de vier zuilen kon oprichten, triomfantelijke zinnebeelden van haar macht, en het volk spottend die pilaren de zuilen van Sire van Maldegem doopte.

Suzanne Janssens schrijft onder de hoofding "Monument ter herinnering aan de drie beheerders van de Gentse Wereldtentoonstelling : Joseph Casier, Emile Coppieters en Maurice de Smet de Naeyer"

Op zaterdag 17 juli 1926 werd deze zuil ontdaan van haar houten omheining. Op deze plaats stond vroeger een straatlantaarn.

Dit perron, bekroond door een leeuw die de Gentse vlag houdt, zou vervaardigd zijn voor de afdeling "oud-Vlaanderen" van de Gentse Wereldtentoonstelling door beeldhouwer Oscar Sinia en architect Valentin Vaerwyck. Eén van de vier stenen pilaren of staken, die van 1483 tot ongeveer 1784 op de vier hoeken van de Vismarkt (de huidige Groentemarkt) stonden, werd als model genomen. De kolommen van de Vismarkt hadden een achtkantig voetstuk en een ronde zuil. De leeuw neerzittend en gekroond hield tussen de voorpoten de stok van de banier, in de vorm van een verlengde rechthoek. De kroon en de banier waren in koper. De vier zinnebeelden waren : het Keizerrijk, Bourgondië, Vlaanderen en Gent. Het was dit laatste, dat werd nagmaakt. Dit perron wordt ook "Kolom van de Sire van Maldeghem" genoemd, omdat de heer Van Maldeghem als strafmaatregel in 1483 de vier zuilen van de Vismarkt heeft moeten bekostigen in vervanging van de vier versleten houten staken. Deze houten staken werden eveneens "kolommen van gerechtigheid"

genoemd omdat misdadigers er met één oor aan vastgenageld werden. Dit perron werd van een tekst voorzien en op het Sint-Veerleplein geplaatst op initiatief van "Les Amis du vieux Gand". Dit zou bekostigd zijn met de geldresten van de Wereldtentoonstelling. De Gentse Wereldtentoonstelling opende haar deuren op 26 april 1913 en sloot ze op 3 november 1913. Het bestuur was verdeeld over drie algemene directies met elk hun eigen taken.

Joseph Casier (° Gent, 1.3.1852 - † Gent, 15.12.1925), voorzitter van de eerste algemene directie, was doctor in de rechten, jurist, letterkundige, voorzitter van de Commissie van Monumenten van de stad Gent, gedurende negen jaar één van de correspondenten voor Oost-Vlaanderen van de Koninklijke Commissie van Monumenten en Stadsgezichten, voorzitter van de Belgische vereniging van Fotografen, medestichter en penningmeester van de vereniging "De vrienden van het Gentse Museum", penningmeester van de Commissie van het Museum voor Schone Kunsten, katholiek gemeenteraadslid, schepen, industrieel. Van hem kwam het initiatief een monument op te richten ter herinnering aan de gebroeders Van Eyck.

Emile Coppieters (° Gent, 15.12.1849 - † Gent, 15.9.1922), voorzitter van de tweede algemene directie, socialistisch senator, had reeds een vruchtbare loopbaan achter de rug door de werken, die hij uitvoerde aan de haven van Oostende, de haven van Antwerpen, de haveninstallaties van Brussel en het kanaal Brussel-Charleroi.

Maurice de Smet de Naeyer (° Gent, 22.7.1862 - † Gent, 23.5.1941), voorzitter van de derde algemene directie, stamde uit een zeer oude Gentse familie van industriëlen. Als industrieel was hij een van de stichters en voorzitter van de volgende Naamloze Vennootschappen : Volksbelang, Agence Maritime Minne, Docks de Gand, Scheepsverzekering, Belgische Zee- en Binnenvaart Kredietmaatschappij. Hij was beheerder van de volgende maatschappijen : La Louisiane n.v., Glacerie de Moustier s' Sambre n.v., Assurances et Crédit Mutuel Caisse Commune des Industries Textiles, Tramways Electriques de Gand, Foyer Gantois, Institut Moderne pour Malades, Ecoles des Hautes Etudes. Hij stichtte de "Association des Intérêts Maritimes de Gand" (Vereniging der Gentse Zeevaartbelangen). Als kunstliefhebber was hij lid van de Commissie voor monumenten, van de Vrienden van het Oud Gent en hield hij tal van voordrachten over Gentse monumenten. Zijn naam staat vermeld op een gedenkplaat aan het Havenkantoor.

I.v.m. de tweede vraag over de schandbank boven het galgenhuisje, laten wij hier een interessante tekst volgen afkomstig van de Heer René De Herdt :

Het Pellorijn en de Galg

A. Van Werveke las heel wat gegevens bij elkaar over het middeleeuwse Pellorijn. Behoudens enkele aanvullingen, steunden we in onoverhavige tekst vooral op de nota's van deze auteur.

Op de plaats die bij de bouw van het Vleeshuis door het eerste vierde van het gebouw werd ingenomen, stond reeds in de veertiende eeuw een straftuig dat toebehoorde aan het gerecht van de schepenen van de keure. Het was een verhevenheid waarop de misdadigers werden tentoongesteld. In Gent werd deze "kaak" (Cfr. de uitdrukking "aan de kaak stellen") aangeduid met de term Pellorijn, waarin men het Franse woord "pilori" kan zien.

De misdadigers zaten op een bank en hun benen werden vastgezet in twee gaten van een balk, die overlans middendoor gezaagd was, zodat de twee delen konden geopend worden om de persoon in de gaten vast te zetten, het tuig te sluiten en vast te leggen met een slot. Dit tuig noemde men de "stok".

Door de bouw van het Groot Vleeshuis in 1407-1408 moest een nieuwe plaats voor dit straftuig gevonden worden. Bouwmeester Gillis de Sutter plaatste boven de eerste twee watergaten in de gevel langs de Groentenmarkt op gesmede draagijzers een houten vloer afgesloten met ijzeren leuning. Men betrad dit verhoog langs de zijde van de Vleeshuisbrug. Boven deze plankenvloer werden kunstig gesmede draagijzers in de muur bevestigd om er een plank op te leggen die tot zitplaats diende. Daarboven bevonden zich vier stevige ringen om er de misdadigers mee vast te klinken.

Het Pellorijn werd niet meer gebruikt na 1536-1537. De gevangenen in het Pellorijn werden bewaakt door een leenman van de Oudburg die de strook grond aan de watergaten als leen bezat. De leenman mocht op zijn leengebied de lagere, middelbare en hogere rechtspleging uitoefenen. Voor misdaden op die plaats begaan kon hij de daders ter dood doen brengen. Om dit recht te bekrachtigen plaatste hij naast het Pellorijn een galg, een soort driepikkel die o.m. op de prent van de Oude Vismarkt door Sanderus is terug te vinden en ook op plattegronden wordt aangeduid. Die galg verdween in 1787, toen de stad het leen aankocht. De herinnering aan dit tuig leeft nog voort in de naam van het Galgenhuisje, dat spijtig genoeg het merkwaardige gotische Pellorijn gedeeltelijk verbergt.

Vraag van de Heer Rudy Van Elslande :

Wij weten dat Gent tijdens de Art Nouveau-periode belangrijke kunstenaars heeft voortgebracht. In de catalogus "De Art Nouveau verzameling uit het Museum voor Sierkunst te Gent", Hasselt 1979, wordt op

blz. 25 melding gemaakt van het keramiekatelier van Charles-Louis Maes te St-Amandsberg. Wie weet er iets meer over de produktie van dit atelier ? Bestaat er een katalogus gewijd aan het oeuvre van deze kunstenaar ?

Antwoord op de vraag van Mevr. Denise Baete (Gh. T. 1983 - Nr. 2 - p. 123). De Heer Julien Stevens schrijft ons het volgende :

INSTITUUT ROMMELAERE

Werd opgericht om opzoekingen te verrichten, inzake : Hygiëne, Bacteriologie en Virologie. Het gebouw is, zoals aangeduid, van 1901. Het ganse complex heeft niets te maken met het Burgerlijk Hospitaal, het hangt af van de universiteit.

Zoals vermeld, worden daar allerlei opzoekingen gedaan in het raam van de besmettelijke ziekten. Nu is alles overgebracht naar het Academisch Ziekenhuis. Gekende professoren, zoals : Dr. Bessemans, Dr. E. Nihoul en Dr. Vlaeyen hebben er opzoekingen gedaan.

In het instituut Rommelaere zijn nu de volgende diensten van de universiteit ondergebracht :

- 1) Seminaries voor Historische en Vergelijkende Pedagogiek.
- 2) Laboratorium voor de Toxicologie van Pr. Dr. A. Heyndrickx.
- 3) Laboratorium voor Gerechterlijke Geneeskunde van Prof. Dr. F. Thomas.

Het is in dit gebouwencomplex dat Prof. Dr. Corneel HEYMANS gedurende de dertiger jaren zijn NOBELprijs in de geneeskunde, meer speciaal in de fysiologie voorbereidde.

Uit het G.O.V. tijdschrift...

A.H. De Spiegeleire Wandeling 23/7/73... Gentse waterwegen).

Alfons de BUCK. 22/7/72. De Gentse straten.

Nog over het Instituut Rommelaere schrijft de Heer Alfons de Buck ons :

Aan de Albert Baertsoenkaai met kleine toegang in de Apotheekstraat 2, bevindt zich het gewezen Instituut Rommelaere, maar dat nog verder aldaar die naam draagt.

Het gebouw is, zoals aangeduid, uit 1901. Hier werden opzoekingen gedaan inzake : hygiëne, bacteriologie en virologie, door gekende professoren zoals : Bessemans, Nihoul, Vlaeyen en anderen.

Die afdeling werd overgebracht naar het Academisch Ziekenhuis, daar die diensten en het ganse gebouwencomplex afhangen van de universiteit en niet van het burgerlijk hospitaal.

De naam van het instituut komt van :

Frederic Rommelaere, geneesheer, geboren te Gent op 2.6.1833 en er

overleden op 6.2.1869. Hij was een zeer knap medicus en promoveerde aan de universiteit van Gent.

Kort vóór zijn vroegtijdig overlijden werd hij tot docent in de vergelijkende anatomie, aan de hogeschool te Gent, benoemd. Een onmedogende ziekte rukte hem weg. Hij zou het in de geneeskunde ver hebben gebracht. In het Instituut Rommelaere zijn nu de volgende diensten van de universiteit ondergebracht :

Ik schrijf juli 1972, het is op dit tijdstip dat door mij, ter gelegenheid van een wandeling onder mijn leiding aldaar en in de omgeving, een verhandeling werd opgemaakt.

- 1) Seminarie voor Historische en Vergelijkende Pedagogiek.
- 2) Laboratorium voor de Toxicologie van Pr. Dr. A. Heyndrickx.
- 3) Laboratorium voor Gerechterlijke Geneeskunde van Pr. Dr. F. Thomas:

De toegangen tot die diensten bevinden zich in de Professor Jozef, François Kluyskensstraat.

LEZERS SCHRIJVEN ONS

De Heer Robert Coppejans schrijft ons het volgende :

In de G.T. N° 5 van 15 september 83, lees ik dat de Gentenaars de BEURS op de KOUTER, de BUZZE noemen, volledig akkoord, maar de KETTER is geen KEITER of KEITERE, het woord KETTER voor de Strop, is een ongeloovige mens, nen popenfritter.

GENS is plat en moeilijk te schrijven, ik tracht hierna ien klein verholijnske te vertellen :

Veur den oorlog van viertiene, weundegekik in de Galgebirge, op de Meulessteedsche-stienwig, zust verbij het STINKKOT, Ieder ovend, oas 'nie tekewd was, zaten wij plat op ons gat, op den trottoir, noar vertelsels of sloeberderije te luisteren. Prost, nen goeien gieststighaard, gaf op zekere kier 'zijne :

“Klein Tuurke kwam al schriemend by zijn moeder binnegeluupe, en al snikkend zei hij : Ma die jongens uit de Moeiteweerd zeggen dak ien woterhuufd hèn ! Ta, ta, ta, zei zijn moeder, geluufd da tog nie, schietruit mee te 't siepe, en luup bij 'Boerke veur mij, en bringien schoale petoters mee, get hier nen alve board, en verliest den overschot nie. !

't Klein Tuurke was al an de deure toen hij hem ommekierde veur te vroage : Ma woarmoeck zindoen ? Doeze in hu mutze, manneke !
Ter wierd gelache, moar t'was tijd veur ons te wasse, en noar onzen Citroenbak te goan.

Uitleg van enkele woorden.

- Stinkkot, Usine des moulins, was gelegen een 200-tal meters voor de Carpentierschool, naar links komende van Gent.

Fabriek van "aciden" en andere neuspijnende producten.

- Schoale, gewicht van 3 kilos.

- 1/2 board : 50 centiemmen

- Moeiteweerd : wijk tussen Galgenberg en Vorkstraat

Ons vlocs es al vele veranderd, maar ons gens nie. Ik liet ter schole veur 14, dus kweet er van mee te spreke.

De volgende bedenkingen zijn afkomstig van de Heer Alfons de Buck
Betreft : pagina's 282 en 283 van de "Ghendtsche Tydinghen" van 1983-
nr. 5.

"De Buzze" voor de beurs is geen foutieve fonetische weergave van het Gents, dit is wel juist.

Voor de "boze geest" zeggen de Gentenaars de "buze geest", geen twee Z, die van de uu een u maken.

Er is geen enkele Gentenaar die op de Kouter doelende "de Ketter" zal zeggen, maar wel "de Kijter".

Met "ketter" wordt een geloofsafvallige bedoeld, ook in het Gents.

"De Gensche tole es wonderzoet

"Aois g'eur gien geweld aandoet.

AANKONDIGING

Adresveranderingen worden schriftelijk medegedeeld aan dhr. G. Hebbelynck, Voorhoutkaai 40, 9000 Gent.